

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

Dežela naj posreduje pri osrednji vladi za temeljito reformo sistema vojaških služnosti.

Dovolj je umazane vojne v Vietnamu!

Obnovljena izdaja - Leto XIX. - Štev. 16 (704)

TRST - 22. septembra 1967

Posamezna številka 40 lir

Spedit. in abb. post. Gruppo 11

Ob novem šolskem letu

Novo šolsko leto je pred nami. Novi problemi, nove skrbi.

Šolstvo v Italiji je še vedno na razpotju. Razne reforme iz zadnjih let niso privedle do dokončnega pozitivnega rezultata. Te ugotovitve velja za šolstvo na splošno, še posebej pa velja za slovensko šolstvo.

Kljub temu, da je že toliko let minilo od tedaj, ko so bile slovenske šole priznane in s posebnim zakonom formalno urejene, prave ureditve še ni.

Pričakovali smo, da bodo letos končno uresničene naše dolgoletne zahteve, da bosta ustanovljena strokovni šoli v Trstu in Gorici. Še pred nedavnim smo brali v časopisju, da pristojne oblasti proučujejo to vprašanje. Pa smo se zmotili. In tudi optimizem predstavnikov Slovenske skupnosti, ki so se razgovarjali s ministrom za šolstvo, pojema. Slovenskih strokovnih šol v Trstu in Gorici letos še ne bo in bojimo se, da bomo še mnogokrat morali zapisati, da nam teh šol nočejo dati, pa četudi iz volilnih interesov o njih govorijo. Tako bo še dalje naša mladina, ne dokončani obvezni enotni srednji šoli prikrajšana in ne bo imela možnosti, da se usposobi za svoj poklic.

Seveda s tem ni rečeno, da bomo vrgli puško v koruzo. Nastotno, še bolj kot v preteklosti bomo dali čutiti naše pravične zahteve!

Izkazalo se je, da razne obljube nič ne veljajo; dokazano je, da je to kar imamo sad skupnih bojev. Ko smo terjali uzakonitev naše šole smo enotno nastopali ne glede na politično opredelitev. Nihče ni prosil miloščine pri raznih birokratih v ministrskih uradih. Niti po telefonu nismo uradovali. Enotno smo zahtevali in vztrajali do zmage. In to je bilo pravilno! To naj bi nam tudi sedaj služilo, za vzgled!

Tudi vprašanje šolskih nadzorinštev in didaktičnih ravateljev, tako na Tržaškem kot na Gorškem, še ni rešeno. Niso zadovoljivo rešena vprašanja učnih knjig osnovnih in srednjih šol, niso rešena vprašanja vodstev in profesorskega zbora na srednjih šolah. Tudi v tem pogledu je bilo že mnogo zagotovit. A skoraj vedno so zagotovila ostala zagotovila in nič več. Drugi primer, kako se ni mogoče zadovoljevati z zagotovili, kako nesmiselno in celo porubonosno je ločevanje pričakovane, moledovanje. Kljub temu, da je slovensko šolstvo priznано, da je to šolstvo stvarnost, ki je ni moč prezreti, se še vedno dogajajo primeri, ko nekateri — ki so sicer odgovorni za šolstvo, z italijanskim učnim jezikom — vtikajo svoj nos v zadeve slovenskega šolstva. Vest, da neki italijanski didaktični ravnatelj v Trstu pošilja šolsko služnino k staršem, ki so vpisali svoje otroke v slovensko šolo, je to ugotovitev samo podkrepana. Ne le, da je to nedopustno,

to je nezakonito! Je primer ustrahovanja, ki ga odločno zavračamo!

Toda to, kar se je dogodilo v okoliščini šole v Ulici Donadoni v Trstu nas sili k slutnji, da na šolskem skrbištvu niti sedaj ni vse v redu. Bojimo se, da tam slovensko šolo še vedno smatrajo za pastorko.

Se en primer torej, ki narekuje vsem Slovencem dobre volje, našim organizacijam in vsem političnim silam, v katerih so tudi Slovenci zastopani, da enotno nastopamo, da enotno nadaljujemo staro pravdo.

No, kljub vsem nevičnostim z zadovoljstvom beležimo vest, da se v šole s slovenskim učnim jezikom vpisuje mnogo slovenskih otrok in mladine, da ima slovenska šola vsaj v tem pogledu gotovo bodočnost. In to je vzpodbudno!

MIRKO KAPELJ

RESOLUCIJA federalnega komiteja in kontrolne komisije KPI

Federalni komitej in federalna kontrolna komisija KPI v Trstu sta na skupni seji, ki je bila preteklo soboto, razpravljala o gospodarskih vprašanjih mesta, borbi za mir, proslavljanju 50. obletnice oktobrske revolucije ter o raznih organizacijskih vprašanjih. Po obširni razpravi je bila sprejeta resolucija, ki pravi, da grožnja po zapori industrijskega podjetja «Lucky Shoe», borba delavcev v «Stabilimenti Meccanici Triestini», nedopustna kršitev osnovnih demokratičnih pravic v Italcentini, vedno manj naložb in dela v javnih ustanovah, zmanjšanje pristaniškega prometa zaradi krize na Srednjem vzhodu postavljajo v ospredje resno gospodarsko krizo mesta in pokrajine.

Resolucija dalje, pravi:

«Tržaški komunisti pozdravljajo delavce, ki se borijo za svoje pravice in se obvezujejo, da bodo organi partije vložili vse svoje sile za postavitev enotnih zahtev pri vladi za popolno in takojšnjo uresničitev obveznosti, ki si jih je prevzela do Trsta, za revizijo dosedanje gospodarske politike do mesta, da se zagotovi delo z novimi pobudami in naložbami, da bodo zajamčile čim večjo zaposlitev delovne sile. Potrebno je, da se to uresniči v okviru sedanje boljše konjunktare v državi, ker grozi, da tudi tokrat Trst ne bo imel ničesar od tega.»

«Poudarjajoč veliko važnost protesta mladine, partije in anti-fašistov proti kongresu rezervnih oficirjev NATO, ki so ga izzivalno priredili v Trstu, federacija KPI poziva vse demokrate, naj okrepijo borbo proti ameriškemu imperializmu, proti agresiji v Vietnamu in na Srednjem vzhodu, za doseg nove zunanje politike miru, za odpravo vojaških služnosti v deželi.»

V tej borbi je zelo važna pobuda Zveze komunistične mladine Trsta, ki so jo z navdušenjem sprejele mnoge federacije v deželi in v Severni Italiji, da bo mladina 23. in 24. septembra darovala kri za ranjene partizane in civiliste Vietnamu.»

«Po uspešnem IX. pokrajinskem festivalu «Unità», po številnih praznikih «Dela», je 80% uresničena nabiralna akcija za tisk, potrebno pa je napraviti še korak naprej za 100% doseg postavke, ki znaša 15 milijonov lir. Prav tako je potreben še nadaljnji korak pri včlanjevanju tako v partijo kot v zvezo komunistične mladine.»

Dosežek teh ciljev, je možen tudi zaradi velikega političnega uspeha meseca komunističnega tiska, po prirreditvah, ki jih je obiskalo na tisoče Italijanov in Slovencev. To je pogoj za to, da bodo celice in sekcije partije in zveze komunistične mladine vedno močnejše v bojih za gospodarstvo Trsta, za mir in socializem.»

V resoluciji je dalje rečeno, da je bil sprejet sklep o pristopitvi k proslavljanju 50. obletnice oktobrske revolucije z vrsto konferenc o ZSSR, na katerih bo govoril tovariš Paolo Sema, ki je bil pred kratkim na študijskem potovanju po Sovjetski zvezi.

Velika akcija mednarodne solidarnosti

Več kot 4000 mladincev iz Italije bo darovalo kri za vietnamske partizane

V soboto 23. in nedeljo 24. septembra bo na Koprskem veličastna manifestacija konkretne solidarnosti z vietnamskim ljudstvom. Več tisoč mladincev in mladink iz Trsta, iz vseh krajev naše dežele in iz številnih pokrajin severne in srednje Italije bo prihitelo tja z namenom, da daruje kri za vietnamske ranjene partizane in civiliste.

Pobuda, ki jo je sprožila komunistična mladina iz Trsta je nalezla na občudovanja vreden odziv in je v veliki meri presešla vsa še tako optimistična pričakovanja. Doslej je najavljenih nad 40 avtobusov iz raznih krajev severne in srednje Italije, katerim pa je treba prišteti še več sto avtomobilov. Najavljena je tudi

skupina iz Aoste, v kateri bodo tudi francoski mladinci. Tudi iz Avstrije bo prišla skupina mladincev.

Med tistimi, ki bodo pohiteli v soboto in nedeljo na Debeli rtič pri Ankaranu, kjer bodo na razpolago tri ekipe za odvzemanje krvi, bodo tudi številni bivši slovenski in italijanski borci iz naše dežele. Tudi oni so se navdušeno pridružili plemeniti akciji mladine.

Ker ekipe v mladinskem zdravilišču ne bodo mogle ustreči želji vseh prostovoljcev, je bilo dogovorjeno, da bo kri sprejemala tudi splošna bolnišnica v Izoli.

Mladina na tej in oni strane meje ima te dni polne roke dela. Razumljivo. Treba je poskrbeti ne le za odvzem krvi, temveč tudi za hrano, za prenočišča itd. Zares prijetno je gledati mladino, ko navdušeno tekmuje pri delu za to, da bo ta človekoljubna akcija najbolj uspela.

V nedeljo ob 10,30 bo na Titovem trgu v Kopru kulturna prireditve, na kateri bodo sodelovali pevci ansambla Nuovo canzoniere italiano in slovenski pevski

zbori, predstavnik koprskeske mladinske organizacije pa bo izrekel dobrodošlico krvodajalcem in vsem, ki se bodo manifikacije udeležili.

Tovariš Vittorio Vidali je v sestavku o pomenu darovanja krvi za ranjence — sestavek smo objavili v prejšnji številki — med drugim poudaril: «Gre za velikodušno, edinstveno in originalno humano pobudo, h kateri je z navdušenjem in ginjenostjo pristopilo na tisoče mladincev, kar je obenem tudi odgovor na provokacije NATO in izzivalni govor, ki ga je pred nedavnim imel v Trstu ameriški general Lennitzer. Mladina bo dala svojo kri, ki bo spremenjena v plazmo služila za rešitev partizanov, ki se borijo proti ameriškemu imperializmu. Pobuda mladine, ki je prestopila meje naše dežele, vzbuja občudovanje med vsemi, ki so blizu junakom, ki v Vietnamu zadržujejo najmočnejši imperializem sveta. Zato Koper postaja simbol, pobuda mladine, da daruje svojo kri vietnamskim partizanom pa manifestacija internacionalizma, ki bo ostala v zgodovini.»

oo

Za učinkovito reformo sistema vojaških služnosti

Deželni svet je ta teden razpravljal o zelo perečem vprašanju, o vojaških služnostih, ki že dolga leta tare zlasti področja na Gorškem in v Furlaniji.

O tem perečem vprašanju je obširno govoril podpredsednik deželnega sveta tovariš Giacomo Pellegrini. Predložil je tudi resolucijo, ki poudarja:

«Vojaškim služnostim v naši deželi je podvrženih 147 občin z več kot 50.000 hektarom površine. Tem občinam so pred kratkim priključili še obsežna področja pri Ogleju in del občine Osoppo. Osrednja vlada se zelo počasno loteva tega vprašanja, ki povzroča hude posledice za prebivalstvo naše dežele, kar je v velikem nasprotju z načrti, nameni in zahtevami gospodarskega razvoja in demokratičnega načrtovanja, kakor tudi s trditvami o mednarodni in miroljubni vlogi naše dežele.»

Resolucija se sklicuje na soglasen sklep deželnega sveta od 23. marca 1965 glede vojaških služnosti in poziva deželni odbor, naj takoj posreduje pri osrednji vladi, da čimprej predloži v odobritev parlamentu učinkovit zakon za temeljito reformo vojaških služnosti.

Po daljši diskusiji, v katero so

posegli tudi svetovalci drugih skupin, je bila resolucija z nekaterimi nebitvenimi spremembami sprejeta.

Še en nezadovoljiv odgovor

Preteklo spomlad je podjetje Politecnico Lerici iz Milana začelo z geofizikalnimi raziskovanji na področju Doberdoba. Zaposlilo je tudi dva doberdobska domačina, a le za malo časa. Odslovlilo ju je, ker vojaške oblasti ne dovoljujejo zaposlitve domačinov na področju, ki je podvrženo vojaškim služnostim.

Ta dogodek je hudo razburil vso demokratično javnost.

Deželna svetovalca tovariša Jože Jarc in Fulvio Bergomas sta poslala deželnemu odboru pismo, v katerem sta zahtevala, naj odbor obsodi nedemokratične in diskriminacijske metode.

Deželni odbornik za delo, obrtništvo in socialno skrbstvo je šele ta teden odgovoril na zgoraj omenjeno pismo. V odgovoru je rečeno, da sta bila delavca iz Doberdoba odpuščena «zaradi pomanjkanja dela» ter da «na podlagi po-

(Nadaljevanje na 4. strani)

Oktobrska socialistična revolucija zgodovinska potrditev Marxovih napovedi

14. septembra letos je minilo točno sto let od izida prvega dela Marxovega Kapitala. Ideje tega dela so se razširile po vseh deželah sveta. Marxov Kapital je mogočno vplival na razvoj zgodovinskih dogajanj in je v največji meri prispeval k progresivnem družbenem razvoju. Iz sestavka, ki ga je objavil G. Kozlov v moskovski «Pravdi» povzemamo naslednji odlomek:

Kapital postavlja in rešuje vprašanja, povezana z najbolj bitnimi življenjskimi interesi ljudskih množic. Prav zaradi tega sovražniki delavstva že sto let neutrudno, besno napadajo to knjigo, «spodbijajoč» njene ideje in spoznanja. Toda kar koli so zadrževali izpodbijevalci Kapitala, pa naj so se še tako izpolnjevali v klevetah proti marksizmu, resnica ostaja dejstvo: Kapital in njegove ideje živijo, se razširjajo in zmoglavno korakajo po vsem svetu. Marxov nauk je vsemogočen, je govoril Lenin, zato ker je pravičen.

Stoletnica Kapitala — to je zmoglavje ustvarjalnega marksizma. V najvišji meri nas o tem prepričajo dogajanja in preobrazbe zadnjih petdesetih let. Velika oktobrska socialistična revolucija, ki je do temeljev pretresla kapitalistični svet, je bila največja zgodovinska potrditev napovedi Kapitala. Silno bučanje ruske proletarske revolucije je povzdignilo nastop obdobja, ko delavski razred, da uporabimo Marlove besede, ekspropriira ekspropriatorje (razlaščuje razlaščevalce), ko nastopi kot stvaritelj nove družbe.

V pol stoletja po oktobrski revoluciji se je svetovni revolucionarni proces nezadržno razvijal, prinašal nove potrditve zakonitosti in neizogibnosti prehoda kapitalizma v socializem po vsem svetu. Zdaj poglavitne težnje sodobnosti in njene poglavitne značilnosti opredeljujejo svetovni socialistični sistem. Njegov nastanek in razvoj je največji triumf idej Kapitala ter marksizma-leninizma.

Socializem in komunizem rezultat družbenega razvoja

Nastanek marksizma je bil izzvan z zgodovinsko neizogibnostjo. Revolucije konca 18. stoletja in začetka 19. stoletja so privedle na oblast buržoazijo, ko je odpravila fevdalno ureditev in razglasila gesla «svobode, enakopravnosti in bratstva». Vendar je minilo dosti časa, ko je življenje pokazalo, da se za temi gesli skrivajo nove oblike izkoriščanja (eksploatacije). Na zgodovinski oder je stopil nov razred — proletariat, ki se je množično dvignil v boj zoper kapitalistično tiranstvo. Dozorela je nujnost znanstvene razčlenitve smisla in perspektiv tega boja. To nalogo je izpolnil marksizem, ki je odgovoril na vprašanja, ki jih je pred njega postavila zgodovina.

Marx in Engels sta ustvarila znanstveno metodo — dialektični materializem, ki sta ga uporabila za analizo družbenega razvoja. Ta jima je omogočila spoznavati družbeno gibanje kot naravnozgodovinski proces, ki ga vodijo objektivne zakonitosti, ki niso odvisne od volje in spoznanj ljudi. Opiraje se na metode dialektičnega materializma sta Marx in Engels prišla do spoznanja o zgodovinski omejenosti kapitalizma, o neizbežnosti njegovega konca in o njegovi zamenjavi z drugim redom. Pokazala sta, da socializem in komunizem — niso sanje, ampak prirodni rezultat družbenega razvoja.

V Kapitalu so posebljena vsa velika odkritja marksizma, predvsem pa — materialistično pojmovanje zgodovine. Crpajoč iz spoznanja, da je ekonomska ureditev temelj družbe, je Marks poglavitno zanimanje posvetil proučevanju ekonomskih zakonitosti.

Kapital osredinja gigantsko delo najgloblje analize kapitalizma in kritike buržoazne politične ekonomije. V predgovoru h Kapitalu Marx jasno določa cilje svojega proučevanja — odkriti ekonomski zakon razvoja kapitalistične družbe. Neuklonljivo zasleduje ta cilj in ko mu je podredil vsa raziskovanja je Marks odkril presežno vrednost, odkril temeljni kamen vse svoje ekonomske teorije. Marx je pokazal, da se v odnosih «enakih» lastnikov-kapitalistov, ki imajo kapital in delavcev, ki imajo edino svojo edlivo moč, skriva globoka neenakost, izkoriščanje človeka po človeku.

Objektivna nujnost: nova družba

Teorija presežne vrednosti je največja pridobitev marksizma. Izkaže stvarne spodbuke in pogon kapitalističnega razvoja, razkriva bistvo razrednih odnosov v kapitalizmu, možnosti in meje razvoja te vrste proizvodnje, roparski značaj kapitala. Teorija preseže vrednosti,

popolnoma razglablja buržoazno propagando o možnosti razrednega sožitja v okoliščinah kapitalizma. Marx zatrjuje, da gonja kapitalistov za odbičkom ne vodi samo k razvoju proizvodnih sil, ampak tudi k večjemu izkoriščanju delavcev. Vedno bolj se kolektivizira proizvodni proces, zaostrujejo se nasprotja med družbeno proizvodnjo in zacsbno kapitalistično obliko privojevanja njegovih rezultatov, nasprotja med razredom kapitalistov in razredom proletarcev. Razvoj kapitalistične proizvodnje vodi k strnjenju delavskega razreda, k njegovi vse večji organiziranosti. Raste pomen proletariata kot revolucionarne sile, vendar ne poklicane samo zato, da uniči izkoriščevalski red, ampak tudi da vzpostavi novega. V Kapitalu je čudovito pokazano, kako je objektivna nujnost rojevanja nove družbe skladna z obsežno revolucionarno, preobrazbeno vlogo subjektivnega značaja.

Iz celotne zgodovinske in logične analize kapitalizma sledi genialen sklep, ki ga je Marks zapisal v slovečem 24. poglavju prve knjige, o neizogibnosti socialistične revolucije in ekspropriaciji ekspropriatorjev. Tako je marksizem, ko je podarjal Lenin, spletel vodilno nit, ki je omogočila odkriti zakonitost v pričujočem labirintu in kaosu družbenega življenja — teorijo raz-

(Nadaljevanje na 4. strani)

Znamenje poguma v „svobodni deželi“

Anketa revije „Newsweek“ je povedala, da samo 6% Američanov zahteva, naj se ZDA umaknejo iz Vietnama

O Vietnamu piše vse ameriško časopisje. Na televiziji nastopajo vplivni politiki, duhovniki in sploh vsi tisti, ki po svojem položaju lahko vplivajo na širše množice. Preko Vietnama danes lahko spoznavamo Ameriko in predvidevamo njene bodoče akcije. In kaj misli povprečni Amerikanec o Vietnamu, kaj mislijo izobraženci, črnici, politiki, duhovniki itd. Katere so tiste skupine, ki podpirajo ameriško udeležbo v Vietnamu in katere, ki obsojajo, nasprotujejo, napadajo in se borijo proti politiki, ki jo zastopa vlada? Na ta vprašanja odgovarja časnikar Janez Jerovšek v sestavku, ki ga je napisal za ljubljansko «Delo»:

«Tisti, ki podpirajo ameriško udeležbo v vietnamski vojni nastopajo z naslednjimi argumenti: «komunizem hoče obvladati svet in zato ga je treba ustaviti sedaj, takoj in kjerkoli se skuša razširiti; če ga ne bomo ustavili sedaj, ga bomo morali kasneje z znatno večjimi žrtvami; ameriška vlada je dala različnim vladam na svetu razne obljube in te obljube je treba držati; Južni Vietnam je žrtev agresije treba je onemogočiti to agresijo.»

Tisti, ki se borijo najbolj radikalno proti ameriški udeležbi v Vietnamu nastopajo z naslednjimi

argumenti: «v Vietnamu Amerika podpira diktatorske režime, ki niso izraz Vietnamcev, zato ni niti legalne podlage za tako imenovane obveznosti; vojna v Vietnamu ni legalna in predstavlja kršitev ameriške ustave, ker edino kongres (t. j. ameriški parlament. Op. uredn.) lahko napove vojno.»

Ameriška javnost je o dogodkih v Vietnamu, enostransko obveščena. Kdor pa bi hotel dobiti popolno in objektivno sliko o dogodkih, to možnost vsekakor ima. Resnično ostre ocene, kritične sodbe in informacije posredujejo v obliki raznih letakov tiste organizacije, ki se organizirano bore proti ameriški politiki v Vietnamu. Naj navedemo nekaj misli iz enega takih letakov:

«Poskušamo rešiti Vietnam pred komunizmom in hočemo prinesiti tja demokracijo. Mi govorimo o komunističnem Vietkongu in komunističnih osvajalcih. Nimamo prav. Gotovo je, da so nekateri revolucionarji v Vietnamu komunisti. Veliko jih pa je, ki niso komunisti. Nekateri so budisti, nekateri so katoliki, nekateri so protestanti itd. V glavnem se vojskujejo že več kot 25 let. Najprej so se vojskovali proti Francozom, potem proti Japoncem, potem zopet proti Francozom in sedaj se borijo proti Amerikancem. Ameriška ogromna vojaška moč je samo delno namenjena za ameriško obrambo, njen namen je, da preprečuje ljudske revolucije na Kubi, v Dominikanski republikli, v Vietnamu. Če nastajajo revolucije, ki bi ogrožale ameriško ekonomsko moč, pravimo, da so komunistične.»

Ameriški tisk in televizija tako uspešno dopovedujeta in prepričujejeta Američane, da je komunizem najhujše zlo, da je danes v Ameriki samo majhen odstotek ljudi, ki v celoti nasprotujejo ameriški politiki v Vietnamu. Anketa revije «Newsweek» je povedala naslednje: 18% anketirancev se je izreklo za eskalacijo (razširitev vojne v Vietnamu), 40% anketirancev se je strinjalo z vladno politiko v Vietnamu ter se izrazilo za «zmerno eskalacijo», ki naj bi nasprotnika prisilila, da bi se začel pogajati «za zeleno mizo», 36%, tako imenovani «zmerni golobi», je soglašalo s politiko ameriškega predsednika, vendar, da bi namesto eskalacije zmanjšali vojaške akcije, da bi tako privedli komuniste do pogajanj. Edino 6% se je izreklo proti Johnsonovi politiki ter zahtevalo, naj se ZDA umaknejo iz Vietnama.

Iz omenjenih podatkov je razvidno, da je ameriško javno mnenje konformistično. Visoka stopnja konformizma je sicer značilna za vse moderne družbe, da pa je ameriško javno mnenje tako uniformirano in konformno glede komunizma in vietnamske vojne, je verjetno rezultat moderne materialno uspevajoče družbe, v glavnem uniformiranih množičnih komunikacijskih sredstev, pomanjkljive kulture in izobrazbe, delno pa je tudi rezultat raznih pritiskov. V ameriški propagandi je vedno pogosteje slišati, da nesoglasje z ameriško politiko v Vietnamu meji že na izdajo. Nesoglasanje je v tej «svobodni deželi» že znamenje poguma, kajti nekateri izobraženci predvidevajo možnost ponovitve MacCartyjevega obdobja, to je obdobja takoimenovanega «lova na čarovnice», v katerem je bil vsak svobodoljubljen Američan opozovan in so ga imeli za dejanskega ali vsaj potencialnega komunista.

Teodorakis: Narod bo v boju zgradil novo, svobodno Grčijo

Znani grški rodoljub, poslanec Teodorakis, je v fašistični ječi. Njegovo življenje je v veliki nevarnosti. Stevilni umetniki in drugi kulturni delavci v raznih deželah sveta zahtevajo njegovo osvoboditev. Teodorakis je namreč zelo znan tudi kot skladatelj.

Dan preden je bil Teodorakis aretiran se je pogovarjal z nekim tujim novinarjem, ki se je takrat mudil v Atenah. Med drugim je v pogovoru povedal naslednje:

«V tem trenutku nisem ne skladatelj ne politik. Sem samo rodoljub, eden od članov demokratičnega odporiškega gibanja, ki se bori proti fašistični diktaturi in proti tujcem, Američanom, ki so uničili grško demokracijo in našo narodno neodvisnost.

Na procesu proti morilecemu poslanca Lambrakisa sem bil ena od obremenjenih prič. Ob tej priložnosti sem izjavil, da pada moralna krivda za umor na takratnega kraljevega adjutanta Arnaudisa in na kraljico mater Federico. Pove-

dal sem samo to, kar mislijo vsi Grki, to je, da se je ukaz za umor porodil na kraljevskem dvoru.

Skrivam se zato, ker od 21. aprila, ko je prišlo do državnega udara, je moja hiša obkoljena, policaji pa strahujejo mojo družino. Prekopali so ves vrt, zlesli so v kanale, skratka, storili so vse, da bi me našli. Zakaj? Prvič zato, ker sem predsednik mladinske organizacije in imam torej možnosti, da organiziram odporiško gibanje proti diktaturi.

Pripadam generaciji, ki je med vojno sodelovala v odporiškem gibanju. Leta 1942 so me aretirali Italijani, leta 1944 gestapo, leto kasneje pa grški fašisti. Leta 1947 sem bil deportiran na otok Ikara, drugič pa so me odpeljali tja leta 1948, naslednje leto pa na otok Makronisos. Od leta 1959, ko sem se vrnil v Grčijo, so mi vedno grozili z ječo, včasih pa fašisti celo s smrtjo.

Najhujše je, ker sem ločen od otrok. Tega diktatorjem ne bom nikoli odpustil.

Na vprašanje, kako preživlja svoje dneve, je Teodorakis odgovoril takole:

«v aktivnem boju proti tiranom. Študiram veliko in od časa do časa komponiram. Končal sem knjigo o 130-letni zgodovini Grčije, ki ima naslov «Mi Grki». Včasih pridejo tudi trenutki, ko se moram zateči v skrivališča. Prav v takih trenutkih se mi sprosti domišljaja. Poslušam tudi radio ter berem grške in druge časopise, da ne govorim o poročilih, ki jih dobivam s pomočjo naše organizacije.»

Na vprašanje, ali so se njegove misli o glasbi spremenile po 21. aprilu, je Teodorakis odgovoril:

«Včasih se mi zdi, da bi napisal svoje najboljšo delo, če bi bil svoboden. Čutim, da ustvarjalne sposobnosti v meni kar prekipevajo. Lansko poletje sem na gori Likabeto dirigiral dva nova oratorija grškega avtorja. Blizu Korinta imam studio, in mislim sem, da se bom lahko zatekel tja in se ves posvetil glasbi. Sedaj je šlo vse po zlu. Diktatura nas je vse osramotila. Čutim se ponižan; sram me je za Grčijo in za vse tiste, (Nadaljevanje na 4. strani)

Prizor z atenskih ulic: aretacije in pretepanje grških rodoljubov so še vedno na dnevnem redu

Iz goriške pokrajine

Problemi sovodenjske občine

Župan Jože Češut nam je govoril o izvajanju programa liste Občinske enotnosti

Ob upravnih volitvah junija 1965 je lista Občinske enotnosti v Sovodnjah predstavila volivcem svoj politični in upravni program. Dobri dve leti po volitvah lahko ugotovimo, da je dobršen del tega programa že izpolnjen.

Pretekli teden smo se srečali s sovodenjskim županom Jožetom Češutom. Z njim smo se pogovarjali o delovanju občinske uprave. Iz tega pogovora povzemamo naslednje:

Občinska uprava v Sovodnjah se zavzema za obrambo pravic slovenske narodnosti skupnosti, zavzema se za spoštovanje dvojezičnosti. To izpričuje tudi dvojezičen napis na spomeniku padlim v osvobodilni borbi, napisi na županstvu in na drugih poslopijih.

Občinska uprava je že leta 1953 sklenila, da preimenuje ulice v Sovodnjah in okoliških krajih. Ulice je poimenovala po slovenskih pisateljih in pesnikih. Kot vsak drugi sklep je tudi sklep o preimenovanju ulic predložila goriški prefekturi v odobritev. Prefektura je na vlogo odgovorila šele po dvanajstih letih! Zadevnega sklepa ni odobrila, a ni ga intenzivno zavrnila, pač pa je sporočila, da je za reševanje takih vprašanj, kot je vprašanje preimenovanja ulic — bolje: poimenovanje po slovenskih pisateljih in pesnikih — pristojna deželna oblast.

K vsemu temu naj dodamo še to: O tem vprašanju je že pred leti razpravljala deželna svet. Pobuda za razpravo je prišla od goriških svetovalcev KPI.

Iz tistega dela pogovora, ki se je tikal vprašanj ceste povzemamo naslednje:

Asfaltirane so bile številne ceste v večjih vaseh kakor tudi v nekaterih zaselkih. Npr. Vas, Škrlje, Klanc in Potok v Sovodnjah, cestni odseki na Peči, v Rubijah, Gabrjah, Rupi in na Vrhu so asfaltirane. Prav tako sta asfaltirani cesti pri «Bajti» in Rubije-Vrh, v prihodnjem letu pa bodo asfaltirane še ostale občinske ceste, Ulici Slataper in Zanetti v Sovodnjah, del stare ceste od Peči do Vipave, cesta od «Bajte» do Peči in do Rupe, ceste Rubije-Peč-železniška postaja, Gabrje (pod Hrib) in cesta Cotiči-Devetaki na Vrhu.

Nekaj besed o drugih vprašanjih:

Za ojačenje javne razsvetljave je občinska uprava naprosila deželo za prispevek v znesku 6 milijonov lir. Deželo je naprosila tudi za denar, ki je potreben za gradnjo poslopja, v katerem bi bila dvorana, ki bi služila prosvetnim in športnim organizacijam in v katerem bi bila tudi občinska knjižnica. Tega poslopja sicer ne predvideva volilni program liste Občinske enotnosti, a potreba po njem je zelo občutena. Izven programa je tudi obnove pokopališč v Sovodnjah, Rupi, Gabrjah, na Peči in Vrhu. Ker pa so vsa ta dela potrebna je občinska uprava prosila za državno posojilo.

V nadaljevanju razgovora z županom Češutom smo izvedeli še naslednje: Občinska uprava v Sovodnjah bo poskrbela za napeljavo pitne vode do tistih hiš, ki je še nimajo. Največjo skrb pa bo posvetila obnovitvi šolskih poslopij. Zadevne prošnje in načrte je že predložila pristojnim državnim in deželnim uradom, vendar bo treba

počakati še nekaj časa, ker parlament pripravlja nov zakon, na osnovi katerega bo vse stroške za šole krila država. Zaradi tega ni še gotovo ali bo to vprašanje rešeno v sedanji poslovni dobi.

Vsa ostala javna dela, ki so bila predvidena v programu in ki niso še dokončana, bodo prav gotovo dokončana v bližnji prihodnosti. Občinska uprava se bo poslužila vseh ugodnosti, ki jih predvidevajo državni in deželni zakoni.

Odgovor deželnega odbornika za kmetijstvo

Pretekli teden je deželni odbornik za kmetijstvo poslal pismen odgovor svetovalcema Jarcu in Bergomasu v zvezi s škodo, ki jo je toča povzročila 24. julija v občini Doberdob in Gradiška. V odgovoru je rečeno, da se bo deželni urad za kmetijstvo prizadeval, da se bo prizadeti kmetom nudilo gotove ugodnosti posebno pri nakupu koncentriranih krmil in sena.

Obvestilo

Ravnateljstvo gimnazije - liceja in učiteljskega s slovenskim učnim jezikom v Goriški sporoča, da se vrši vpisovanje v vse razrede do 25. septembra.

Vsa potrebna pojasnila prejmete v tajništvu šole.

Prerani grob v Doberdolu

V ponedeljek 18. t. m. je v goriški bolnišnici v 38. letu starosti podlegel neozdravljivi bolezni tov. Karel Lavrenčič iz Doberdola. Pokojni, ki je v sodeloval v partiji že od mladih let, je bil več let tajnik doberdolske sekcije KPI.

Odbor krajevne sekcije KPI izreka ženi, hčerki in sorodnikom občuteno sožalje. Sožalju se pridružuje tudi uredništvo našega lista.

Fašistična „pajacada“

Fašisti so v nedeljo 10. septembra izzivali. Na sporedu je bilo odkritje plošče v spomintistih bersaljerjev, ki so se kot pripadniki zloglasnega republikanskega bataljona «Santa Lucia» (ki se je prej imenoval «Benito Mussolini») bojevali proti partizanom ter povzročali grozote zlasti na področju Mosta na Soči. Napovedan je bil tudi sprevod po glavnih mestnih ulicah, do katerega pa ni prišlo zaradi odločnega nastopa demokratičnih sil in partizanskih organizacij. Oblast je sprevod prepovedala. Noben predstavnik oblasti se ni udeležil ceremonije v semenišču in oddelek bersaljerjev, ki je že dospel v mesto z namenom, da prisostvuje odkritju plošče, je ostal v vojašnici. Za fašiste je bila to prava polomija.

Kljub temu pa vprašujemo: kdo je bil pobudnik te fašistične «pajacade» in to v imenu združenja bersaljerjev? (Pripomniti je treba še to, da večina bivših bersaljerjev — tu ne govorimo o tistih, ki so pripadali zloglasnemu bataljonu! — ni imela najmanjšega pojma o značaju «manifestacije».) In še to: kako naj se tolmači dejstvo, da so verske oblasti dovolile ceremonijo v notranjosti semenišča?

S tržaškega ozemlja

Odgoditev mladinskega festivala škoduje ugledu našega mesta

Iz vsebine pisma, ki ga je tov. Antonino Cuffaro poslal tržaškemu županu

Kot je znano, bi se bil moral vršiti ta mesec v Trstu mednarodni festival mladine. Najavljeno je bilo, da se bodo te pomembne manifestacije udeležila mladinska zastopstva iz številnih držav. Že od samega začetka priprav na to manifestacijo pa je kazalo, da nekaj ni v redu. Organizacijski odbor je pokazal, da naloge, ki si jo je prevzel, ne upošteva resno. Tudi sama sestava tega odbora je bila kritike vredna. Vladajoče skupine levega centra so se zaprle v ozek krog. Predstavniki opozicije niso imeli dostopa v ta krog. Kaže, da so prišle v tem krogu do izraza tudi razne šovinistične tendence. Malo pred datumom napovedane manifestacije pa je bilo objavljeno posebno sporočilo, v katerem je rečeno, da se manifestacija prenese na kasnejši čas. Zares nenavaden primer!

Načelnik skupine KPI v tržaškem občinskem svetu inž. Cuffaro je v zvezi z odložitvijo mladinskega festivala poslal županu pismo, v katerem je med drugim rečeno, da ta odložitev postavlja mesto v slabo luč. Način, kako so pristojni «reševali» to vprašanje, je vse prej kot resen. In vendar je šlo za prireditve mednarodnega značaja. «Smešno je» — pravi inž. Cuffaro — «opravičevati odložitve prireditve, češ, da bi soupadala z jesenskimi izpiti... Res je, da se je pobuda slabo začela. Imenovan je bil nek pripravljani odbor, sestavljen iz prvakov vladajočih strank. V ta odbor ni prišel niti en predstavnik Mladinske konzulte.»

V pismu tov. Cuffaro vprašuje tržaškega župana, ali ima namen zahtevati od festivalskega odbora, naj prizna polomijo ter odstopi; dalje vabi župana, naj to zadevo vključi v dnevni red zasedanja obč. sveta. Občinski svet mora razpravljati v tem vprašanju in čimprej se mora sestati tudi tržaška Mladinska konzulta, v kateri so zastopana vse politične skupine.

Natečaj

Krožek absolventov Slovenske trgovske akademije v Trstu (K.A. S.T.A.) — poštni predal 301 — Trst) nam je poslal v objavo naslednje:

Ministrstvo za delo je razpisalo natečaj za 160 mest podtajnika v položaju samostojnega uradnika Udara za delo. Kandidati morajo imeti diplomu dokončane višje srednje šole. Starost: 18-32 let. Rok predložitve prošenj zapade 23. septembra 1967.

Dejanja republikanskih zločincev

Marx

rednega boja, pokazal neobhodnost njegove poti do socialistične revolucije in diktature proletariata, poslanstva ustvariti novo ureditev družbenih odnosov.

Izid Kapitala je zbudil silen odmev, bil je resnično najučinkovitejše orožje proti buržoaziji. Obenem je vsestransko znanstveno dokazovanje zgodovinskega poslanstva delavskega razreda, njegovega pogleda na svet, določevanje smisla in perspektive boja in neogibnosti zmage v tem boju, oborožilo proletariata z nezlomljivo prepričanostjo v svoje delo.

Marx izhaja v svojem ustvarjanju iz interesov delavskega razreda, in to ni pristranski pristop, ni izid čustvenega ogorčenja, kar mu hočejo pripisati različni oportunisti. Ne, na stališču delavskega razreda temelji zato, ker predstavlja ta razred revolucionarno moč. Njegovo zgodovinsko vlogo je lahko odkrila le avtentična sociološka znanost. Le tako je namreč lahko vzniknilo veliko delo najgloblje znanstvenosti, kot ga posebej Kapital — poglavito Marxovo delo.

Teodorakis

ki prekrizanih rok čakajo, da jim bo kdo čast prinesel na krožniku. Zame so najvažnejši: čast, ponos, dolžnost. Vse drugo je manjšega pomena, celo ustvarjanje. Sicer pa, kakšno le naj bo ustvarjanje v sramoti, v strahu in v kompromisu? Ustvarjanje je akt svobode, in dokler so v Grčiji razni Patakosi, ne more biti ustvarjalne dejavnosti.

Moja glasna in pesmi, ki sem jih vse napisal za narod, so poglavitno korenine pri ljudeh. Te korenine so močna vez med ljudstvom in njegovimi tradicijami. In prav v tradiciji narod išče in najde svoj ponos, svojo varnost in svojo moč. Lahko si torej predstavljate, kako nevarno je lahko orožje take vrste za hlapce tujcev. Preganjajo me, ker sem Grk, medtem, ko oni niso drubega kot valpti Nemke Federike in ameriškega veleposlanika Talbota. Moje pesmi odražajo dušo Grčije, tujci in njihovi hlapci pa vedo, kaj je ta duša zmožna, ko nastopi pravi trenutek.»

Na vprašanje, kakšen je bil njegov prvi vtis ob dogodkih 21. aprila pa je Teodorakis takole odgovoril:

«Policija je prišla pome zjutraj, takrat pa sem bil daleč od doma. Moja prva misel je veljala prijateljem, ki jih je bilo treba opozoriti; potem pa letakom, s katerimi smo pozvali narod na demonstracije. Toda ura je bila že sedem, na koledarju pa se je bralo 21. april. Bilo je prepozno. Naslednjega dne sem šel v ilegalo. Kasneje smo se zbrali nekje v Atenah in sprejeli sklep, ki se mi zdi zgodovinsko pomemben: začel se je odpor. Narod, ki je bil takoj pripravljen boriti se proti diktaturi, se je začel organizirati. Iz kaosa tiranije bo zasijala luč. Grčija se bo spremenila in bo postala pomlajena in obnovljena nacija. Narod, ki se bo osvobodil v boju in z bojem, bo zgredil novo Grčijo.»

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino
List izhaja dvakrat na mesec
Celoletna naročnina 1000 lir
Direktor Marija Bernetič
Odgovorni urednik
Anton Mirko Kapelj
Uredništvo in uprava:
Trst - Ul. Capitolina 3 - Telef.
44-046; 44-047
Tisk: Tip. Riva - Trst - Ul.
Torrebianca 12

Berite, širite,
podpirajte «DELO»